

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ЗЕРНА

Зернова галузь завжди займала стратегічно важливі позиції в аграрній політиці та забезпеченні продовольчої безпеки країни через утримання найбільшої експортної ніші. В силу природно-кліматичних умов зерно для України завжди було продукцією з найвищим виробничим потенціалом й за останні роки саме ця сільськогосподарська продукція вивела нашу державу на рівень світових лідерів виробників-експортерів зерна після США, Китаю, ЄС, Індії, Росії, Бразилії з загальним обсягом 37,43 млн тон річного експорту [1].

Регламентації відносин у сфері виробництва, зберігання та реалізації зерна присвячено більше 50 нормативно-правових актів національного та міжнародного рівня. Не дивлячись на таку кількість міжнародно-правових документів, законів й підзаконних актів, правове регулювання функціонування ринку зерна на сьогодні не в повному обсязі забезпечує права його суб'єктів.

Найбільш актуальним питанням в цій сфері, що відображує незахищеність з правової точки зору суб'єктів аграрного господарювання, є відсутність особливостей правової регламентації порядку здійснення операцій із зерном та продуктами його переробки. Зокрема, це стосується вирішення спірних питань при виникненні розбіжностей у визначенні якості зерна в процесі здійснення операцій щодо зберігання та реалізації, процедури та строків приймання зерна. Саме ці питання завжди займали переважну кількість судових справ.

Спеціальним підзаконним нормативно-правовим актом, який встановлював порядок здійснення операцій із зерном на елеваторах стосовно кількісного та якісного обліку, включаючи процедуру

вирішення спірних питань за наявності розбіжностей при визначенні якості зерна, була «Інструкція про ведення обліку й оформлення операцій із зерном і продуктами його переробки на хлібоприймальних та зернопереробних підприємствах», затверджена наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 13 жовтня 2008 р. № 661. У зв'язку з «втратою актуальності та встановленням регуляторних бар'єрів» розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 р. № 166-р «Про скасування деяких наказів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади» вищезазначену Інструкцію було скасовано, через що відносини між суб'єктами ринку зерна у цієї частині залишилися не врегульованими на законодавчому рівні. На сьогодні питання кількісно-якісного обліку зерна та процедури встановлення розбіжностей при визначенні якості зерна регулюються на локально-правовому та договірному рівнях. З боку Публічного акціонерного товариства (далі ПАТ) Державна продовольча-зернова корпорація України, ці питання відносно власних філій було врегульовано невдовзі після втрати чинності Інструкції № 661 шляхом прийняття Наказу ПАТ «Про затвердження Положення про ведення обліку й оформлення операцій із зерном і продуктами його переробки філіями та структурними підрозділами ПАТ Державна продовольча-зернова корпорація України» від 22 червня 2017 р. № 136.

Як покаже практика, договірний та локальний рівень врегулювання цих відносин мало ефективний. При укладанні договору зберігання агровиробники не завжди звертають увагу на відсутність у договорах положень щодо вирішення спірних питань, не вивчають локальні нормативно-правові акти елеватора, не дотримуються якісно-облікової процедури приймання-передачі зерна в силу відсутності її регламентації тощо. Як наслідок, сторони скаржаться на навмисне зниження якості зерна при прийнятті та зберіганні, на постачанні неналежної якості продукції із запізненням, на вартісний простой транспортних засобів із спірним зерном та ін.

Слід зазначити, що з метою ведення належного обліку та оформлення операцій із зерном та продуктами його переробки на зернових складах та зернопереробних підприємствах між суб'єктами ринку зерна, як приватної так і державної форми власності, Міністерством аграрної політики та продовольства України розроблено проект Наказу «Про затвердження Інструкції ведення кількісно-якісного обліку зерна та продуктів його переробки на зернових складах та зернопереробних підприємствах», яку було оприлюднено на сайті відповідного органу 31 березня 2017 р. Також на виконання частини 4 статті 24 Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 04 липня 2002 р., з метою захисту життя та здоров'я людини, тварин, охорони довкілля та природних ресурсів, запобігання недобросовісній практиці надання послуг із зберігання зерна та продуктів його переробки, Міністерством аграрної політики та продовольства розроблено та оприлюднено Регламент зберігання

зерна та продуктів його переробки, який теж залишається поки на стадії проекту.

Отже, не врегулювання досліджених відносин на сьогодні призводить до: невідповідності інтересів держави та суб'єктів зернового господарювання, неефективності функціонування ринку зерна з точки зору захищеності прав окремих суб'єктів, відсутності єдиних вимог щодо зберігання зерна та продуктів його переробки для суб'єктів усіх форм власності, недосконалості механізму вирішення спорів при визначенні якості зерна в силу неоднозначності тлумачення, а також втрати можливості здійснення моніторингу обігу зерна та державного контролю в цій сфері. Єдиним шляхом вирішення вищезазначених проблем щодо забезпечення прав суб'єктів ринку зерна є уніфікований підхід до їх регламентації на законодавчому рівні з врахуванням балансу державних інтересів та сучасних вимог ринкового конкурентоспроможного середовища.

Список використаних джерел:

1. ТОП-10 експортерів зернових України 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://latifundist.com/rating/top-10-eksporterov-zernovyh-ukrainy-2018>.